

**การศึกษาทำนองเพลงรำวงโบราณของตำบลหนองบัว อำเภอนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์**

**A Study of Song for Traditional Folk of Tumbon Nongbua ,
Nongbua District, Nakhonsawan Province**

นายภิญโญ ภูเทศ¹

Abstract

This research aimed to study cultures related to ancient Thai folk dancing song and analyze their rhythms of ancient Thai folk dance performed by residents in Nongbua, Nakhonsawan. In this study, data was collected from both male and female local singers, singing Traditional Thai folk dance songs by recording their voice and analyzing their music rhythms. It had been noted that only songs related to cultures were studied in this research.

The ancient Thai folk dancing song of Nongbua were Tha-la-lum, Yam Yen Den Len Lup Lae, Chat Thai Rao Eer, Thai Rong, Sao Noi El Klom, Du Si Du Noon Si, Chan Pen Rom Wong Chao Rai and Oh Chao Kluay Mai Ecr.

The study illustrated that cultures of villagers appearing in Traditional Thai folk dance song were mostly original ones. For example, professional cultures were still connected to agriculture in which faith in sacred things and against diseased could not be separated from ways of life, using them as life support and treatment. In addition, ancient Thai folk dance songs were played in many traditional events inheriting from ancestors such as the birth custom, the death custom, the Boon – Hua - Khaw custom, and other customs considered as local festivals.

The analysis of Traditional Thai folk dance rhythms showed that conjunct motion were considerably smooth and soft. The voice of level were highly and lowly besides of rhythms were repeated of voice at all in some songs. Each Traditional Thai folk dance song had a constant rate of beating rhythms about 70 time per minute. The Ton – Rummana was used to perform the same Nha – Tub for every song, Jumping of rhythms not found at all in

some songs. The singing of ancient Thai folk song not accent. Using interval of conjunct motion had 2 Major, 3 Minor, 4 Perfect, 5 Perfect, 6 Minor and tone repeated etc. Each song had no more than 3 sentence, and each sentence had no more than 3 sections. Moreover, each sentence had both subordinate part to go along with its complement in itself.

Key words: Traditional Folk , Song for Traditional Folk

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพลงร่ำวงโบราณของตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงร่ำวงโบราณในตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อวิเคราะห์ทำนองและจัดทำเป็นโน้ตสากลประกอบคำร้องของเพลงร่ำวงโบราณตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในการศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพ่อเพลงแม่เพลงที่ร้องเพลงร่ำวงโบราณ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะเพลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเท่านั้น

เพลงร่ำวงโบราณที่สะท้อนถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวหนองบัว ได้แก่ เพลงตาละลุม เพลงขามเย็นเดินเล่นลับแล เพลงชาติไทยเราเอ๋ย เพลงไทยรงค์ เพลงสาวน้อยเอวกลม เพลงดูซิดูโน้นซิ เพลงจันทน์เป็นร่ำวงชาวไร่ และ เพลงไอ้เจ้ากล้วยไม้เอ๋ย

จากการศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงร่ำวงโบราณนั้น พบว่า วัฒนธรรมของชาวหนองบัวที่ปรากฏในเพลงร่ำวงโบราณยังเป็นวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่มาก ได้แก่ วัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของชาวหนองบัวยังเป็นวัฒนธรรมของการทำการเกษตรกรรม ซึ่งวิถีชีวิตต่างๆ ยังมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวทมนต์คาถา โดยการนำมาใช้ในการรักษาโรคร้ายต่างๆ ในครอบครัว และมีการสืบทอดประเพณีมาจากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีบุญห่อข้าว และประเพณีที่เป็นเทศกาลประจำท้องถิ่นจะนำเพลงร่ำวงโบราณมาร่วมแสดงในงานต่างๆ ด้วย

การวิเคราะห์ทำนองเพลงร่ำวงโบราณ พบว่า ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงร่ำวงโบราณส่วนมาก เป็นการเคลื่อนที่แบบสม่ำเสมอ นุ่มนวล ระดับของเสียงที่ใช้ในบทเพลงจะค่อยๆ สูงขึ้น และค่อยๆ ต่ำลง บางครั้งลักษณะของทำนองมีการซ้ำเสียงกันอยู่บ้าง ทุกเพลงของเพลงร่ำ

วงโบราณจะใช้อัตราความเร็วของจังหวะเคาะที่สม่ำเสมอ โดยประมาณ 70 ครั้งต่อ 1 นาที การตีรำมะนาประกอบจังหวะเพลงรำวงโบราณจะใช้หน้าทับในการตีเหมือนกันทุกเพลงซึ่งมีลักษณะของการตีดังต่อไปนี้

- โด๊ะ – ตึง	- ตึง – โด๊ะ	- ตึง – ตึง	- โด๊ะ – โด๊ะ	- โด๊ะ – ตึง	- ตึง – โด๊ะ	- ตึง – ตึง	- โด๊ะ – โด๊ะ
-----------------	-----------------	-------------	------------------	-----------------	-----------------	-------------	------------------

จึงทำให้ลักษณะของทำนองไม่กระโดด ลักษณะของการร้องเพลงนั้นจะไม่เน้นหนักของน้ำเสียงในเพลงรำวงโบราณ การใช้ชั้นคู่ในการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง มีดังนี้ คือ ชั้นคู่ 2 เมเจอร์ ชั้นคู่ 3 ไมเนอร์ ชั้นคู่ 4 เพอร์เฟกต์ ชั้นคู่ 5 เพอร์เฟกต์ ชั้นคู่ 6 ไมเนอร์ และการซ้ำเสียง เป็นต้น ในแต่ละเพลงจะมีประโยคเพลงไม่เกิน 3 ประโยค แต่ละประโยคจะมีวรรคเพลงไม่เกิน 3 วรรค ทั้งนี้ในแต่ละประโยคจะมีวรรคถามและวรรคตอบอยู่ในตัวเองโดยสมบูรณ์

คำสำคัญ : รำวงโบราณ เพลงรำวงโบราณ

บทนำ

เพลงพื้นบ้านถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางดนตรี ซึ่งมีความเก่าแก่สืบทอดจากปากต่อปากมาหลายชั่วอายุคน โดยอาศัยการจดจำ ไม่มีก้านีติที่แน่ชัดแต่มีการยอมรับและถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลาย ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านคือ ความเรียบง่ายและความเฉพาะถิ่น ความเรียบง่ายนั้นปรากฏอยู่ทั้งในรูปแบบและทำนองเพลง ความเรียบง่ายของรูปแบบคือ การซ้ำคำซ้ำวรรค ซ้ำโครงสร้างของจังหวะผสม (Isorhythmic structure) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา ส่วนความเรียบง่ายนั้นในท่วงทำนองเพลง คือมีทำนองไม่ซับซ้อน และมีระดับเสียงซ้ำไปซ้ำมา (สุกัญญา สุขฉายา, 2525, น. 1)

เพลงพื้นบ้านในประเทศไทยมีหลายประเภท เช่น เพลงประกอบพิธี (เพลงแห่นางแมว เพลงทำขวัญต่างๆ) เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น เพลงรำวง เพลงปฏิพากย์ เป็นต้น (กฤษณา แสงทอง, 2540:1) เพลงรำวงเป็นเพลงพื้นบ้านอีกประเภทหนึ่งที่มีอยู่ทั่วพื้นที่ของประเทศไทย และเป็นวัฒนธรรมทางด้านดนตรีที่แตกต่างและมีความหมายของแต่ละพื้นที่ของชุมชนตนเอง ซึ่งมีความเก่าแก่มาซึ่งผ่านการละเล่นและการสืบทอดจากปากต่อปากมาหลายชีวิต

คน มีการสั่งสมและปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานโดยอาศัยการจดจำ มีการถ่ายทอดและพัฒนามาจากประสบการณ์ของชาวบ้านจากอดีตสู่ปัจจุบัน กลายเป็นความชัดเจนและเป็นองค์ความรู้แขนงหนึ่งที่ได้รับหรือความรอบรู้ที่ตกผลึกอยู่ในจิตสำนึก แม้ไม่มีต้นกำเนิดที่แน่ชัดแต่ก็เป็นที่ยอมรับและถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลาย ความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นของเพลงรำวงที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งสืบเนื่องทางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจและทางอารมณ์ได้อีกด้วย

เพลงพื้นบ้านส่วนมากจะสะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน หรือสภาพของหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะเพลงพื้นบ้านเป็นเพลงประจำท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นก็มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการร้อง ลักษณะของการแต่งกาย ลักษณะของการใช้คำร้อง ลักษณะของการออกท่าทางประกอบ และลักษณะของความเชื่อ ที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น และเป็นลักษณะของการสืบทอดเป็นวัฒนธรรมและประเพณีต่อกันมาเป็นเวลานาน

จังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอหนองบัว ส่วนใหญ่มีพื้นเพและชาติพันธุ์เดิมเป็นคนเก่าแก่ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ช้านานนับได้เป็นร้อยปี ทั้งยังเป็นแหล่งสำคัญที่มีเพลงรำวงโบราณซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมวัฒนธรรมต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ สมดังคำขวัญที่ว่า “หินสี่ชมพูเขาพระ แหล่งธัมมะวัฒนธรรม เพลงระบำพื้นบ้าน มหาศาลหินแกรนิต” ทั้งนี้ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ เช่น แร่ธาตุ แหล่งน้ำ ป่าไม้ รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่ง คือ มีพ่อเพลงแม่เพลงที่มีต้นแบบในการร้องและรำเพลงพื้นบ้าน จึงทำให้เกิดการสืบทอดเพลงรำวงขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชนของหมู่บ้านในสมัยนั้นแต่ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ทรัพยากรป่าไม้และหินแกรนิตของหมู่บ้านเริ่มหมดไป ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนห่างเหินออกไปไม่เหมือนเดิม เด็กและเยาวชนของชุมชนต้องเข้าไปเรียนหนังสือในตัวเมือง เมื่อเรียนจบก็ไปประกอบอาชีพอย่างอื่น ไม่สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษที่มีอยู่ในท้องถิ่นดังเช่นแต่ก่อน ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงรำวงโบราณหนองบัวในปัจจุบันนี้ จึงมีผู้สืบทอดที่ยังมีชีวิตอยู่เพียงไม่กี่คน ซึ่งแต่ละคนล้วนแล้วมีอายุไม่น้อยกว่า 70 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ชาวบ้านคนอื่นๆ ไม่สามารถร้องเล่นได้ ได้เพียงแค่ปรบมือให้เข้าจังหวะไปพร้อมกับพ่อเพลงแม่เพลงเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มีสถาบันที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงรำวงโบราณในรูปแบบของหนังสือ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้แต่อย่างใด จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพลงรำวงโบราณในตำบล

หนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ก่อนที่เพลงรางวัลโบราณจะหมดความสำคัญจากความเป็นอยู่ของคนในสังคม ซึ่งจะเป็นการยกระดับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงรางวัลโบราณในตำบลหนองบัวสู่สังคมเพื่อการสืบทอดต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ หน่วยการศึกษา คือ ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นอย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลประวัติความเป็นมาของเพลงรางวัลโบราณในตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทำนองเพลงและจัดทำโน้ตสากลประกอบคำร้องของเพลงรางวัลโบราณตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำท้องถิ่น และพ่อเพลงแม่เพลงพร้อมลูกคู่ ซึ่งเป็นชาวตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ และวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมจัดทำโน้ตสากลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Encore (อังกฤษ) และทำการสรุปข้อมูลทั้งหมด และนำมาเสนอในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ประกอบ

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพลงรางวัลโบราณของตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาและอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษาทำนองเพลงรางวัลโบราณของตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเพลงรางวัลโบราณที่มีต่อชุมชน ได้แก่ การสร้างความบันเทิง การสร้างความสามัคคีในชุมชน เพลงพื้นบ้านจะบันทึกโดยการร้องถึงเรื่องราวต่างๆ และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้กับชุมชนและร้องเรียนผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ได้ทราบความทุกข์ร้อนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา อินทรสุนานนท์ และคณะ (2543) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงระบำบ้านนาพบว่า ในบทเพลงระบำบ้านนา กล่าวถึง ค่านิยมในการนับถือศาสนาพุทธ พ่อแม่ ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มารยาทในการต้อนรับ การแต่งกาย อาชีพ เศรษฐกิจ การเมือง ยาเสพติด ความรัก ระหว่างชายหญิง ผัวเมีย พ่อแม่ลูก ความรักชาติพระมหากษัตริย์ และเรื่องเพศ นอกจากนั้น

เพลงระบำบ้านนายังมีบทบาทต่อสังคมในการสร้างความบันเทิง ความสามัคคี การแข่งขั้วสารบันทึกรื่องราวและให้ความรู้ในด้านต่างๆ

การศึกษาของ บัวผัน สุพรรณยศ (2535) ได้ทำงานวิจัยวิเคราะห์เพลงอีแซว ของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมาไม่น้อยกว่า 100 ปี เดิมเป็นเพลงปฏิพากย์ยาว ลักษณะเด่นของเพลงคือ มีจังหวะเร็ว กระชั้น มีคำประพันธ์เป็นกลอนห้วนเดียว ที่นิยมเล่นสัมผัสอักษรแพรวพราวเป็นพิเศษ เพลงอีแซวมียุทธบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสิ่งบันเทิงให้การศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นสื่อมวลชนของชาวบ้านที่ทำหน้าที่กระจายข่าวสาร และวิพากษ์วิจารณ์สังคม และมีบทบาทในการจรรโลงวัฒนธรรมของสังคม และผลการศึกษาของสุมาลย์ เรืองเดช (2518) ที่ได้วิจัยและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านของตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นแนวคิด ค่านิยม และการปฏิบัติของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า เพลงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในชนบท ในปัจจุบันเพลงพื้นบ้านของตำบลพนมทวนได้ที่รับความนิยมมี 2 เพลงคือ เพลงพวงมาลัย กับเพลงน้อย ซึ่งใช้เล่นกันในงานต่างๆ เช่น งานมงคล โขน จุก บวชนาค ทอดกฐิน วิถีเล่น นิยมเล่นกันเป็นวงกลม ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงฝ่ายละครึ่งวงกลม มีพ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่ ฝ่ายใดร้องก็ออกมาอยู่กลางวง ผลัดกันไป ลูกคู่จะร้องรับและปรบมือให้จังหวะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงโบราณนั้น พบว่า การรำวงเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวบ้านที่ร่วมกันเล่นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อความสามัคคี นิยมเล่นกันในระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488 รำวงนั้นเดิมเรียกว่า “รำโทน” เพราะได้ใช้โทนเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ โดยใช้โทนเป็นจังหวะหลัก มีกรับและฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบ แต่ไม่มีเนื้อร้อง ผู้รำก็รำไปตามจังหวะโทน ลักษณะการรำไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ เพียงแต่อย่าทำให้ลงจังหวะโทน ต่อมาเมื่อผู้คิดทำนองและบทร้องประกอบจังหวะโทนขึ้น จึงทำให้รำโทนได้รับการพัฒนามาเป็น “รำวง” ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ มีโต๊ะตั้งอยู่กลางวง ชาย-หญิงรำเป็นคู่ๆ ไปตามวงอย่างมีระเบียบ เรียกว่า “รำวงพื้นเมือง” เล่นได้ทุกงานเทศกาล ทุกฤดูกาล หรือจะเล่นกันเองเพื่อความสนุกสนาน ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2484 ซึ่งอยู่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นได้เจรจาขอตั้งฐานทัพในประเทศไทย เพื่อเป็นทางผ่านสำหรับการลำเลียงเสบียง อาวุธ และกำลังพล เพื่อไปต่อสู้กับฝ่ายพันธมิตร โดยยกพลขึ้นที่ตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อ

วันที่ 8 ธันวาคม 2484 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น จำเป็นต้องยอมให้ทหารญี่ปุ่นตั้งฐานทัพมิฉะนั้นจะถูกฝ่ายอักษะซึ่งมีประเทศญี่ปุ่นอยู่ด้วยนั้นปราบปราม ประเทศไทยขณะนั้นจึงเป็นเป้าหมายให้ฝ่ายพันธมิตรโจมตี ส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดทำลายชีวิตผู้คน บ้านเรือน ทรัพย์สินเสียหายพังยับเยิน โดยเฉพาะที่ที่อยู่ใกล้กับฐานทัพ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วฝ่ายพันธมิตรจะส่งเครื่องบินมารุกรานบริเวณจุดยุทธศาสตร์ในเวลาค่ำคืนเดือนหงาย สาเหตุเพราะจะทำให้สามารถมองเห็นจุดยุทธศาสตร์ได้ง่าย ในช่วงเวลานั้นชาวไทยเต็มไปด้วยความรู้สึกหวาดกลัวและตึงเครียด จึงได้ชักชวนกันเล่นเพลงพื้นเมือง คือ การรำไท่น เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ที่ตึงเครียดให้เฟิดเฟินสนุกสนานขึ้นบ้าง การรำไท่นนั้นใช้ภาษาที่เรียบง่าย เนื้อร้องเป็นเชิงเข้าเหย้า หยอกล้อเกี้ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว ทำนองเพลง การร้อง ทำรำ การแต่งกายก็เรียบง่าย มุ่งความสนุกสนาน พอผ่อนคลายความทุกข์ไปได้บ้างเท่านั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามเกรงว่าชาวต่างชาติที่ได้พบเห็นจะเกิดความเข้าใจว่า ศิลปะการฟ้อนรำของไทยมิได้มีความประณีตงดงาม ท่านจึงได้ทำการพัฒนาการรำไท่นขึ้นอย่างมีแบบแผน ประณีตงดงาม ทั้งทำรำ คำร้อง ทำนองเพลง และเครื่องดนตรีที่ใช้ ตลอดจนการแต่งกาย จึงเรียกกันว่า “รำวงมาตรฐาน” เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างต่อไป

ในอดีตชาวบ้านมักจะร้องเล่นในช่วงเย็น หรือหลังจากทำงานเสร็จแล้วจะมีการนัดกันว่า จะไปเล่นที่บ้านของใคร การเล่นเพลงจะร้องเล่นกันไปจนถึงมืดถึง 3-4 ทุ่ม จึงแยกย้ายกันกลับบ้าน ทั้งนี้จะร้องเล่นเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานมาทั้งวัน และเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากปัญหาการเมือง โดยร้องแก้กันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่ปัจจุบันโอกาสของการเล่นเปลี่ยนไปเป็นการเล่นเพื่อการแสดง มีเพียงการเล่นตามงานที่ได้รับเชิญให้ไปแสดงที่มุ่งเพื่อการอนุรักษ์เป็นหลัก และมีการเล่นเฉพาะที่มีการเชิญจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานทางราชการ หรือหน่วยงานเอกชนให้ไปแสดง โดยยังยึดหลักการร้อง การแต่งกาย และวิธีการเล่นเพลงตามรูปแบบการเล่นในอดีต เหตุผลหนึ่งที่โอกาสการเล่นเพลงเปลี่ยนไปนั้นมีสาเหตุมาจาก ในปัจจุบันการทำนามีการใช้เครื่องทุ่นแรงจากเครื่องจักรกลมากกว่าแรงงานที่มาจากคน ซึ่งช่วยในด้านเวลาของการเก็บเกี่ยวให้ได้เร็วขึ้น ดังนั้นการเล่นเพลงรำวงที่เคยมีการรวมกลุ่มฟ้อนเพลงแม่เพลงได้มากก็มีการรวมกลุ่มน้อยลงตามไปด้วย จนไม่ปรากฏให้เห็นว่าในปัจจุบันจะมีการเล่นรำวงโบราณเลย

เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของสังคมที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพราะนอกจากความบันเทิงซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักแล้ว เพลงพื้นบ้านยังเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ ความนึกคิด

ความเชื่อ ประเพณี และค่านิยมของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของวรรณกรรมนั้นอีกด้วย ดังเช่นชาวหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาตั้งแต่โบราณที่บรรพบุรุษเป็นผู้สร้างเอาไว้ซึ่งคนหนองบัวเองพยายามที่จะดำรงรักษาไว้ โดยสะท้อนผ่านมาทางเพลงร่ำวงโบราณ แต่เนื่องจากเสียงร้องของพ่อเพลงแม่เพลงมีสำเนียงที่เพี้ยนแปร่ง ฟังยาก และพ่อเพลงแม่เพลงมีความชราภาพ ทำให้พื้นเสียงฟังยากไม่ค่อยชัดเจน แต่จากการบันทึกพบว่าเพลงร่ำวงโบราณที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาวตำบลหนองบัว ได้แก่ วัฒนธรรมการครองเรือน

เพลงพื้นบ้านมีบทบาทในการแสดงทัศนะต่างๆอันเป็นแนวทางให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนสร้างสถาบันให้เกิดเสถียรภาพ ปราศจากปัญหาต่างๆ และชาวหนองบัวมีความเชื่อว่าต้องมีผัวเดียวเมียเดียว หากผู้ใดมีสามีหรือภรรยาใหม่โดยไม่เลิกกับคนเดิมก่อน จะส่งผลให้เกิดเหตุร้ายต่อครอบครัว เช่น ลูกหลานจะเจ็บป่วย เป็นต้น และถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากเกี่ยวกับค่านิยม เช่น การครองตน ครองเรือน การรับผิดชอบต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง การมีรักเดียวใจเดียว ดังเพลงที่มีชื่อว่า เพลงดาละลุม และ เพลงขามเย็นเดินเล่นลับแล มีเนื้อร้องว่า

“ดาละลุมดุมฉันรักแม่พุ่มโพธิ์เขียวเอ๋ย
โอ้แม่พินเสียงทองรักน้องคนเดียว หึงอื่นไม่แล
เหลียว ฉันรักแม่เขียวนกก”

“ขามเย็นเดินเล่นลับแล กระต่ายกระแตจะแจ่มจันทร์
สักเมื่อไรจะได้พบกัน สักเมื่อไรจะได้พบกัน
กระต่ายหมายจันทร์ แม่วันจันทร์เพ็ญ กระต่ายหมายจันทร์ แม่วันจันทร์เพ็ญ”

วัฒนธรรมการรักชาติ

เพลงพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นว่าชาวหนองบัวรักความสงบ รักชาติ บ้านเมือง และพรรคพวกพี่น้องของตนเอง ดังเพลงที่มีชื่อว่า เพลงชาติไทยเราเอ๋ย และ เพลงไทยรงค์ มีเนื้อร้องว่า

“ชาติไทยเราเอ๋ยอย่าละเลยทำตามหน้าที่ ไทยเรานั้นมีความสุข
บททุกข์ใครละอย่าเีย เอกราชมันชาติเสรี
นั้นมีพระเอกพละสมบุรณ์ ไทยเราต้องช่วยชูชาติ
เก่งกาจคือหลวงพิบูลย์ความสุขจะได้ละเพิ่มพูนของไทยเราเอ๋ย”

“ไทยรงค์เป็นของคนไทย ถ้าแม่ผู้ใดใครจะมาข่มขี่ ชาติใดใครจะมาข่มขี่
ชีวิตเรามีรักหากันไว้ ชาติไทยต้องเป็นของไทย ชาติไทยต้องเป็นของไทย
สงวนเอาไว้จะได้ถาวร”

วัฒนธรรมการแต่งกาย

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะเน้นการแต่งกายของผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการแต่งกายสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้หญิงจะต้องมีกระเป๋าลือ นุ่งโจงกระเบน และเสื้อแบบหลายสี สำหรับไปเที่ยวชมงานและเทศกาลต่างๆ ดังเพลงที่มีชื่อว่า สาวน้อยเอวกลม และ เพลงคูชิดูโน้นซิ มีเนื้อร้องว่า

“สาวน้อยเอวกลมไว้ผมตัดรอน คัดกลั่นใส่น้ำมันหอม สวมแต่หมวกโบราณเอ๋ย แต่งตัวไม่ทันสมัย สาวไทยแต่งแบบพิกล หัวกระเป๋าเพชรบูรณ์เอ๋ย แม่คุณจะไปไหนกัน ฉันจะไปดูโจน ฉันจะไปดูหนัง มาขึ้นรถรางมาไปด้วยกัน”

“คูซิดูโน่น นุ่งสีกันมาหลายคน คูซิแม่คนโน้น งามโน้นเสาะใจเรียม รูปหล่อละออเอี่ยมทำหน้าเสี่ยมเอวอ่อนเป็นนางละเวง นุ่งค้างมาจำจริงนะเอ๋ย ใส่ขาวมาร่ำวายเซ้ง ฟ้อนรำไปตามบทเพลง คนไหนรำเก่งขอเชิญมารำ”

วัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพ

ชาวหนองบัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ แต่ส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพกันมากที่สุดคือ การทำนา และทำไร่ เพราะพื้นที่ของหนองบัวเป็นที่ราบสูง ซึ่งสอดคล้องกับเพลงที่มีชื่อว่า ฉันเป็นร่างชาวไร่ และ เพลงไอ้เจ้ากล้วยไม้เอ๋ย มีเนื้อร้องว่า

“วันนี้ร่างจะไม่มานั้นก็ไม่ได้ อุตสาห์ตั้งใจสมานไมตรี ฉันเป็นร่างชาวไร่ ไร่ได้มันก็ไม่ดี ออกกิริยาหรือจะวางท่าที่ ออกกิริยาหรือจะวางท่าที่ ฉันไร่ไม่ดีฉันขอโปรดอภัย”

“ไอ้เจ้ากล้วยไม้เอ๋ย ทำไปช่างหอมจริงเอ๋ย ไอ้เจ้ากล้วยไม้เอ๋ย ทำไถจะได้สักกิ่ง รักจริงจะไม่ทิ้งเธอเลย ขอฉันชมสักช่อ อย่าทรมานฉันเลย ฝากรักเอาไว้ชมเชย ไร่เอ๋ยละจะมาควั่นตัดรอน ไร่เอ๋ยจะมาควั่นตัดรอน”

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงร่างโบราณ พบว่า ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงร่างโบราณส่วนมาก เป็นการเคลื่อนที่แบบสม่ำเสมอ นุ่มนวล ระดับของเสียงที่ใช้ในบทเพลงจะค่อยๆ สูงขึ้น และค่อยๆ ต่ำลง บางครั้งลักษณะของทำนองมีการซ้ำเสียงกันอยู่บ้าง จึงทำให้ลักษณะของทำนองไม่กระโดด ลักษณะของการร้องเพลงนั้นจะไม่เน้นหนักของน้ำเสียงในเพลงร่างโบราณ การใช้ขัณฑ์ในการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง มีดังนี้ คือ ขัณฑ์ 2 เมเจอร์ ขัณฑ์ 3 ไมเนอร์ ขัณฑ์ 4 เพอร์เฟกต์ ขัณฑ์ 5 เพอร์เฟกต์ ขัณฑ์ 6 ไมเนอร์ การซ้ำเสียง ในการเดินทำนองเพลงร่างโบราณทุกเพลง และขัณฑ์เสียงที่พบมากที่สุด ในบทเพลง คือ ขัณฑ์ 2 เมเจอร์ ขัณฑ์ 3 ไมเนอร์ และการซ้ำเสียงเป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา แสงทอง. (2540) เพลงปฏิพากย์ : วัฒนธรรมดนตรีและภาพสะท้อนสังคมของชาว
ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏ
นครสวรรค์. สวรรค์วิถีการพิมพ์
- กาญจนา อินทรสุนานัน และคณะ. (2543) การศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา. สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปราณี วงษ์เทศ (2525, น. 63) พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2516) สารานุกรมศัพท์ของสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.
- วิเชียร เกษประทุม. (2528) เพลงพื้นบ้านจากพยุหะคีรี. นครสวรรค์ : ภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2516) ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุกรี เจริญสุข. (2532) เพลงชาติ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุกัญญา สูงฉายา. (2525) เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิญาณแห่งชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุชาติ แสงทอง. (2544) การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงปฏิพากย์. สำนัก
ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สุมาลย์ เรืองเดช. (2518) เพลงพื้นบ้านจากพนมทวน. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- บัวผัน สุพรรณยศ (2535) การวิเคราะห์เพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.